

СИЛАБУС
навчальної дисципліни
«Політико-організаційні основи функціонування
місцевого самоврядування»

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський) рівень
Код і найменування спеціальності	052 Політологія
Тип і назва освітньої програми	Освітньо-професійна програма «Політологія»
Курс, семестр	4 курс, 8 семестр
Обсяг і форма семестрового контролю з навчальної дисципліни	Кількість кредитів ЄКТС – 4, загальна кількість годин – 120, із яких: лекцій – 16 год., семінарських занять – 24 год. Форма семестрового контролю – залік.
Мова(и) викладання	Державна
Навчально-науковий інститут / факультет, кафедра	Факультет обліку та фінансів, кафедра політології, історії і філософії
Контактні дані розробника(ів)	<i>Викладач:</i> Некряч Анастасія, д. політ. н., професор, професор кафедри політології, історії і філософії <i>Контакти:</i> ауд. 458 (навчальний корпус № 4) <i>e-mail:</i> anastasiia.nekriach@pdau.edu.ua <i>Сторінка викладача:</i> https://www.pdau.edu.ua/people/nekryach-anastasiya-ivanivna

МІСЦЕ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ В ОСВІТНІЙ ПРОГРАМІ

Статус навчальної дисципліни	Вибіркова фахова
Передумови для вивчення навчальної дисципліни	Перелік навчальних дисциплін, які передують її вивченню відповідно до структурно-логічної схеми освітньо-професійної програми: «Загальна теорія політики», «Політичні режими та політичні системи сучасності», «Порівняльна політологія».
Компетентності	<i>Загальні:</i> ЗК01. Знання предметної області та розуміння професійної діяльності. ЗК06. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні. ЗК09. Здатність приймати обґрунтовані рішення та працювати в команді. ЗК10. Здатність діяти на основі етичних міркувань, діяти політично й соціально відповідально та свідомо. <i>Спеціальні (фахові, предметні):</i> СК05. Здатність аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування. СК06. Здатність аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні. СК10. Спроможність професійно виконувати політико-організаційні, експертні, дорадчі та консультаційні функції на національному та міжнародному ринку праці.

Програмні результати навчання	<p>RH03. Вміти критично мислити у сфері професійної діяльності.</p> <p>RH12. Вміти аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.</p> <p>RH13. Вміти аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні.</p> <p>RH20. Здійснювати аналітичний супровід діяльності місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, організації місцевих виборчих кампаній.</p>
--------------------------------------	---

РОЛЬ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ У ФОРМУВАННІ СОЦІАЛЬНИХ НАВИЧОК (SOFT SKILLS)

ОК сприяє набуттю комплексу соціальних навичок (soft skills), важливих для сучасного фахівця: критичне мислення і аналіз, толерантність, уміння формувати власну думку, навички тайм-менеджменту, комунікативні і презентаційні навички.

МЕТА ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Формування у здобувачів вищої освіти системи знань з історії виникнення, напрямків і принципів становлення інституту місцевого самоврядування, політико-організаційних засад його функціонування, повноважень, функцій та компетенції; опанування інструментами, за допомогою яких здійснюється управлінський процес на місцевому рівні, вироблення та реалізації публічної політики на регіональному та місцевому рівнях із застосуванням провідних інноваційних технологій; засвоєння новітніх підходів політичного та організаційного характеру для залучення громадян в безпосередній процес управління місцевими та регіональними справами в умовах децентралізації влади.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

- Тема 1. Політико-правова сутність місцевого самоврядування.
- Тема 2. Територіальна та організаційна основи місцевого самоврядування: еволюція, властивості, особливості.
- Тема 3. Реформа місцевого самоврядування в Україні: інновації, стандарти, модернізація (1991-2024 роки).
- Тема 4. Організаційне управління системою місцевого самоврядування.
- Тема 5. Матеріальне та фінансове забезпечення діяльності місцевого самоврядування.
- Тема 6. Міжмуніципальне співробітництво (ММС) територіальних громад.
- Тема 7. Форми реалізації громадянами права на участь в управлінні місцевими справами.
- Тема 8. Місцеве самоврядування в контексті європейської і світової практики.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ І ВИКЛАДАННЯ

Словесні (лекція, розповідь, пояснення, бесіда); наочні (ілюстрування, демонстрування); практичні (вправи, робота з навчально-методичною, науковою літературою, проектування професійних ситуацій, рольові та ділові ігри); методи формування пізнавальних інтересів (створення ситуації інтересу й новизни навчального матеріалу, метод використання життєвого досвіду); методи стимулювання і мотивації обов'язку і відповідальності до навчання (роз'яснення мети вивчення предмета, висування вимог, заохочення, вказування на недоліки, зауваження); інтерактивні методи (дискусії, метод мозкового штурму); мультимедійні методи (використання мультимедійних презентацій), методи контролю (усного, письмового) і самоконтролю (самоаналіз, самооцінювання) за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності.

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Схема нарахування балів, шкала та критерії оцінювання результатів навчання	Наведені в Додатку до силабусу.
---	---------------------------------

ПОЛІТИКА ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ТА ОЦІНЮВАННЯ

- щодо термінів виконання та перескладання	Усі завдання, передбачені робочою програмою навчальної дисципліни, мають бути виконані у встановлений термін; роботи, які здаються з порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчий бал (-30%). Перескладання
---	--

	поточного та підсумкового контролю відбуваються за наявності поважних причин із дозволу деканату. Повторне проходження контрольного заходу із навчальної дисципліни для ліквідації підсумкової академічної заборгованості допускається не більше двох разів. Отримана оцінка у разі другого повторного проходження контрольного заходу є остаточною.
- щодо академічної доброчесності	Здобувачі вищої освіти повинні дотримуватись Кодексу академічної доброчесності та Кодексу про етику викладача та здобувача вищої освіти Полтавського державного аграрного університету.
- щодо відвідування занять	Відвідування лекційних і семінарських занять здобувачами вищої освіти є обов'язковим; відмітка про відвідування занять здійснюється в журналі обліку аудиторної навчальної роботи викладача.
- щодо зарахування результатів неформальної / інформальної освіти	На здобувачів вищої освіти поширюється право на визнання результатів навчання, здобутих у неформальній / інформальній освіті. Набуття відповідних результатів навчання можливе після успішного опанування курсів (з документальним підтвердженням) на різноманітних навчальних платформах (Prometheus, Coursera, ВУМ online, EdEra тощо). Особливості неформального / інформального навчання та процедури перезарахування їх як освітнього компонента або його частини регламентовані «Положенням про порядок визнання результатів навчання, здобутих у неформальній та інформальній освіті здобувачами вищої освіти Полтавського державного аграрного університету».
- щодо оскарження результатів оцінювання	Після оголошення результатів поточного або семестрового контролю здобувач освіти має право звернутися до викладача з проханням надати роз'яснення щодо отриманої оцінки. У разі неможливості спільного врегулювання ситуації здобувач вищої освіти має право оскаржити результати контрольних заходів. Підставами для оскарження результату оцінювання можуть бути: недотримання викладачем системи оцінювання, вказаної у робочій програмі навчальної дисципліни, необ'єктивне оцінювання та/або наявність конфлікту інтересів, якщо про його існування здобувачу вищої освіти не було і не могло бути відомо до проведення оцінювання. Результат оцінювання може бути оскаржений не пізніше наступного робочого дня після його оголошення. Порядок оскарження результатів оцінювання здійснюється відповідно до «Положення про оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти в Полтавському державному аграрному університеті».

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основні

1. Державне будівництво і місцеве самоврядування : посіб. для підготовки до іспиту / С. Г. Серьогіна , П. М. Любченко, О. Ю. Лялюк та ін. Харків : Право, 2019. 212 с.
2. Кравченко В. В., Бородін Є. І., Квітка С. А. Місцеве самоврядування в системі публічного управління : навч. посіб. у схемах. Дніпро : ГРАНІ, 2018. 148 с.
3. Лелеченко А. П., Васильєва О. І., Куйбіда В. С., Ткачук А. Ф. Місцеве самоврядування в умовах децентралізації повноважень : навч. посіб. Київ, 2017. 110 с.
4. Місцеве самоврядування : підручник / за ред. В. М. Вакуленка, Ю. Ф. Дехтяренка, В. С. Куйбіди. Київ : НАДУ, 2019. 672 с.

5. Утвенко В. В. Теорія та історія місцевого самоврядування : навч. посіб. Київ : ДП «Вид. дім «Персонал», 2017. 234 с.

Допоміжні

1. Багаторівневе управління (multi-level governance) в умовах модернізації публічної влади і становлення демократичного врядування в Україні : колективна монографія / Іжа М. М., Надолішній П. І., Приходченко Л. Л., Саханенко С. Є. та ін. ; за заг. ред. Л. Л. Приходченко. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2020. 480 с.
2. Некряч А. І., Лопушинський І. П., Оленковська Л. П. Місцева влада України на шляху демократичного транзиту: політико-управлінські аспекти. *Держава і права : зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки*. Київ : Вид-во «Юридична думка», 2021. Вип. 89. С. 230–248.
3. Некряч А. І., Гергель А., Буцький О. Еліта як ключовий суб'єкт трансформаційних перетворень на місцевому рівні в умовах децентралізації. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 22. Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2021. Вип. 30 С. 56–70.
4. Романюк С. А. Децентралізація: теорія та практика застосування : монографія. Київ, 2018. 216 с.
5. Стойко О. М., Некряч А. І., Кончаковський Є. О. Особливості діяльності місцевого самоврядування в умовах воєнного стану в Україні *Держава і права : зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки*. Вип. 91. Київ : Вид-во «Юридична думка», 2022. С. 154–167.
6. Чернеженко О. М. Місьцеве самоврядування в Україні та державах-учасницях ЄС: конституційне регулювання й організаційні моделі : монографія / за заг. ред. проф. В. Л. Федоренка. Київ : Ліра-К, 2018. 380 с.
7. Yaroslav Chmyr, Anastasia Nekryach, Larysa Kochybei, Alla Dakal, Lilia Strelbutska. Post Industrial Society and Global Informational Spase as Infrastructure Medium and Faktor for Actualization of the State Informational Security. *National Security Drivers of Ukraine –Information Technology Strategic Communication and Legitimacy : Monograph*. Cham : Springer, 2023. P. 62–77.
8. Oksana Radchenko, Anastasia Nekryach, Larysa Kochybei, Tomash Michalski, Yurii Berezhnyi. Comparative Analysis of Conceptual Models of Power Legitimation in Authoritarian, Democratic and Transitional Societies. *National Security Drivers of Ukraine – Information Technology Strategic Communication and Legitimacy : Monograph*. Cham : Springer, 2023. P. 186–201.
9. Olena Yu. Bobrovska, Mykola O. Durman, Tetyana A. Kravchenko, Anastasiia I. Nekriach, Oleg A. Diegtiar. Management decisions to support and maintain the socio-ekonomis development of the territories. *Studies of Applied Economics*. 2021. Vol. 39 № 6 : Спецвипуск: Інноваційний розвиток та економічне зростання в країнах СНД.
10. Reznik N. P., Vivek Srivastava, Anastasia Nekryach, Svitlana Martynenko, Raisa Naumenko, Oksana Haidai, Nataliya Petrenko. Decentralization of authorities in Ukraine as an efficient instrument for strengthening local democracy in the modern stage of government. *Journal of security and sustainability issues International Entrepreneurial Perspectives and Innovative Outcomes*. Volume-9, Issue-1, October 2019. P. 6786–6792.

Інформаційні ресурси

1. Децентралізація влади в Україні. URL: <http://surl.li/mtxuf>
2. Сайт Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. URL: <http://surl.li/kwaxt>
3. Сайт Українського незалежного центру політичних досліджень. URL: <http://surl.li/kwayj>
4. Сайт Українського центру політичного менеджменту. URL: <http://surl.li/kwaym>
5. Сайт міжнародного центру перспективних досліджень URL: <http://surl.li/kwayn>
6. Rada.org.ua. Веб-сайти місцевого самоврядування України. URL: <http://surl.li/mtxwp>

Реквізити затвердження

Затверджено на засіданні кафедри політології, історії і філософії. Протокол від 20 січня 2025 року № 10.

Додаток до силябусу
**СХЕМА НАРАХУВАННЯ БАЛІВ, ШКАЛА ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ
РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ**

Схема нарахування балів з навчальної дисципліни

Назва теми	Види навчальної роботи здобувачів вищої освіти				Разом
	Опитування на семінарських заняттях	Розв'язування тестів	Виконання завдань самостійної роботи	Підготовка реферату з мультимедійною презентацією	
Тема 1. Політико-правова сутність місцевого самоврядування.	4	16	2	20	6
Тема 2. Територіальна та організаційна основи місцевого самоврядування: еволюція, властивості, особливості.	4+4		2		10
Тема 3. Реформа місцевого самоврядування в Україні: інновації, стандарти, модернізація (1991-2024 роки).	4+4		2		10
Тема 4. Організаційне управління системою місцевого самоврядування.	4		2		6
Тема 5. Матеріальне та фінансове забезпечення діяльності місцевого самоврядування.	4		2		6
Тема 6. Міжмуніципальне співробітництво (ММС) територіальних громад.	4		2		10
Тема 7. Форми реалізації громадянами права на участь в управлінні місцевими справами.	4+4		2		10
Тема 8. Місцеве самоврядування в контексті європейської і світової практики.	4+4		2		26
Самостійна робота (підготовка реферату з мультимедійною презентацією)			20	20	
Разом	48	16	16	20	100

Шкала та критерії оцінювання опитування на семінарських заняттях

Кількість балів	Критерії оцінювання
4	Здобувач вищої освіти ґрунтовно і послідовно викладає вивчений навчальний матеріал, виявляє повне розуміння його змісту; обґрунтовує власні думки; застосовує теоретичні знання при вирішенні практичних питань і ситуацій, наводить необхідні приклади, аргументує їх; активно бере участь у дискусіях, диспутах, виявляє ініціативу; критично мислити у сфері професійної діяльності; аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування; аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні; здійснювати аналітичний супровід діяльності місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, організації місцевих виборчих кампаній. Загалом продемонстрований високий рівень формування компетентностей та досягнення програмних результатів навчання.
3	Здобувач вищої освіти ґрунтовно і послідовно викладає вивчений навчальний матеріал, виявляє належне розуміння його змісту, але припускається незначних помилок, які самостійно виправляє після зауважень викладача; застосовує теоретичні знання при вирішенні практичних питань і ситуацій з допомогою викладача,

	наводить необхідні приклади, аргументує їх; бере участь у дискусіях, диспутах; виявляє ініціативу; демонструє на достатньому рівні критично мислити у сфері професійної діяльності; аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування; аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні; здійснювати аналітичний супровід діяльності місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, організації місцевих виборчих кампаній. Загалом продемонстрований достатній рівень формування компетентностей та досягнення програмних результатів навчання.
2	Здобувач вищої освіти виявляє знання і розуміння основних положень теми з дисципліни, викладає матеріал не досить повно, не завжди глибоко і переконливо обґрунтовує власні думки; пов'язує теоретичний матеріал з практичними вміннями з допомогою викладача; участь у дискусіях, диспутах бере не охоче, не виявляє ініціативу; демонструє на середньому рівні критично мислити у сфері професійної діяльності; аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування; аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні; здійснювати аналітичний супровід діяльності місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, організації місцевих виборчих кампаній. Загалом продемонстрований задовільний рівень формування компетентностей та досягнення програмних результатів навчання.
1	Здобувач вищої освіти під час відповіді демонструє елементарний рівень засвоєння навчального матеріалу, викладає його непослідовно і невпевнено, допускається значних принципових помилок у викладенні фактів, що спотворюють їх зміст; демонструє на задовільному рівні здатність критично мислити у сфері професійної діяльності; аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування; аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні; здійснювати аналітичний супровід діяльності місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, організації місцевих виборчих кампаній. Загалом продемонстрований низький рівень формування компетентностей та досягнення програмних результатів навчання.
0	Здобувач вищої освіти не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити; відповідь відсутня, що не дає змоги оцінити формування компетентностей та досягнення програмних результатів навчання.

Шкала та критерії оцінювання розв'язування тестів

Кількість балів	Критерії оцінювання
Кожна правильна відповідь – 0,5 балів	
13–16	Продемонстрований високий рівень формування компетентностей та досягнення програмних результатів навчання.
10–12	Продемонстрований достатній рівень формування компетентностей та досягнення програмних результатів навчання.
7–9	Продемонстрований задовільний рівень формування компетентностей та досягнення програмних результатів навчання.
4–6	Продемонстрований низький рівень формування компетентностей та досягнення програмних результатів навчання.
0–3	Продемонстрований незадовільний рівень формування компетентностей та досягнення програмних результатів навчання.

Шкала та критерії оцінювання виконання завдань самостійної роботи

Кількість балів	Критерії оцінювання
2	Виконані завдання самостійної роботи свідчать про те, що здобувач вищої освіти якісно засвоїв матеріал, досконало використовує базовий категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки; уміло застосовує набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань. Завдання самостійної роботи з теми виконані відповідно до методичних рекомендацій у повному обсязі, без помилок; демонструють здатність здобувача вищої освіти критично мислити у сфері професійної діяльності; аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування; аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні; здійснювати аналітичний супровід діяльності місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, організації місцевих виборчих кампаній. Виконані завдання свідчать про високий рівень формування компетентностей та досягнення програмних результатів навчання.
1	Виконані завдання самостійної роботи свідчать про те, що здобувач вищої освіти засвоїв необхідний матеріал фрагментарно, хоча при цьому належним чином використовує базовий категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки; виникають труднощі при застосуванні набутих теоретичних знань при розв'язанні практичних завдань. Завдання самостійної роботи з теми виконані не всі або мають суттєві помилки; лише частково демонструють здатність здобувача вищої освіти критично мислити у сфері професійної діяльності; аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування; аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні; здійснювати аналітичний супровід діяльності місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, організації місцевих виборчих кампаній. Виконані завдання свідчать про високий рівень формування компетентностей та досягнення програмних результатів навчання. Виконані завдання свідчать про задовільний рівень формування компетентностей та досягнення програмних результатів навчання.
0	Завдання самостійної роботи не виконані або виконані повністю неправильно, що не дає змоги оцінити формування компетентностей та досягнення програмних результатів навчання.

Шкала та критерії оцінювання підготовки реферату з мультимедійною презентацією

Кількість балів	Критерії оцінювання
16–20	Виконані всі вимоги до написання і захисту реферату; визначена проблема й обґрунтована її актуальність; зроблений аналіз різних поглядів на проблему науковців; сформульовані чіткі завдання дослідження; логічно викладена власна позиція; зміст реферату відповідає темі, що розкрита повністю; сформульовані висновки відповідно до завдань; витриманий обсяг реферату; дотримані вимоги до зовнішнього оформлення; дані правильні відповіді на додаткові питання; вибудовує свою діяльність на базі принципів професійної етики та персональної відповідальності з дотриманням принципу автономної та якісної роботи щодо поставлених завдань і взятих обов'язків, академічної доброчесності, в процесі доповіді демонструє на високому рівні сформовані навички ділової комунікації, професійної етики. У презентації відображено глибоке розуміння та усвідомлення матеріалу, творчий підхід до поставлених задач. Під час аналізу-інтерпретації зроблені самостійні висновки, аргументація, є власне ставлення до проблеми. Малюнки, звуки, фото, анімації – у кількості, виправданій змістом презентації.

	<p>Робота виконана творчо і самостійно з дотриманням принципів професійної етики та персональної відповідальності, академічної доброчесності; презентація характеризується оригінальністю з дотриманням вимог професійної комунікації. Презентація має чіткі цілі, відповідні завдання з теми; представляє собою інформацію з різноманітних джерел, структуровану у формі опорного конспекту, зрозумілу для аудиторії; зроблений акцент на важливих питаннях теми, здобувач дотримується принципів професійної етики та персональної відповідальності, академічної доброчесності, демонструє на достатньому рівні навички професійної комунікації.</p>
11–15	<p>Виконані всі вимоги до написання і захисту реферату; визначена проблема й обґрунтована її актуальність; зроблений аналіз різних поглядів на проблему науковців; сформульовані чіткі завдання дослідження; логічно викладена власна позиція; зміст реферату відповідає темі, що розкрита повністю; сформульовані висновки відповідно до завдань; витриманий обсяг реферату; дотримані вимоги до зовнішнього оформлення; відповіді на додаткові питання не повні; вибудовує свою діяльність на базі принципів професійної етики та персональної відповідальності з дотриманням принципу автономної та якісної роботи щодо поставлених завдань і взятих обов'язків, академічної доброчесності, в процесі доповіді демонструє на достатньому рівні сформовані навички ділової комунікації, професійної етики. За темою реферату підготовлена презентація, що має чіткі цілі, відповідні завдання з теми; являє собою інформацію з різноманітних джерел, структуровану у формі опорного конспекту.</p>
6–10	<p>Основні вимоги до реферату і його захисту виконані, але при цьому допущені деякі недоліки; не обґрунтовано актуальність проблеми, висновки не чіткі; наявні певні неточності у викладенні матеріалу; вимоги щодо оформлення реферату дотримані; на додаткові питання дані неповні відповіді; здобувач вищої освіти в процесі доповіді демонструє на середньому рівні сформовані навички ділової комунікації, професійної етики. Презентація сфокусована на темі, але висвітлює її змісту частково; наявна певна організаційна структура; можуть бути незначні помилки чи незрозумілості, вибудовує свою діяльність на базі принципів професійної етики та персональної відповідальності, академічної доброчесності, демонструє на середньому рівні навички професійної комунікації.</p>
1–5	<p>Є істотні відступи від вимог до реферування, зокрема: тема розкрита лише частково; допущені фактичні помилки в змісті реферату або при відповіді на додаткові питання; висновки відсутні; здобувач вищої освіти в процесі доповіді не розкриває повно тему реферату, не вибудовує свою діяльність на базі принципів професійної етики та персональної відповідальності; демонструє на низькому рівні сформовані навички ділової комунікації, професійної етики. Презентація сфокусована на темі, але не висвітлює її змісту; організаційна структура не логічна; можуть бути значні помилки чи незрозумілості, не дотримується принципів професійної етики та персональної відповідальності, академічної доброчесності, демонструє на низькому рівні навички професійної комунікації.</p>
0	<p>Реферативна робота і презентація не виконані, що не дає змоги оцінити формування компетентностей та досягнення програмних результатів навчання.</p>